

poproszenie nr

M: 974/1690

18.

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Zrelizowany i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
i Wojska Polskiego
E7-10. Pomiech, ul. Podmiejska 43, tel. 0048 58 312 166
e-mail: fapaz@wp.pl
KRS 000041092
Nr -ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

H Hirsch Henryk
Wankaró

Grudziądz
'Orzeł Biały'-ZWZ
+ Hirsch Józef
ps. "Czerwony"

M: 974/1690 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Hirse Józef

J. M-974/1690 Pom.

Gudziński "Oxet Biały"

SWZ

I./1. Relacja *k. 5 s. 1-5*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora

II. Materiały uzupełniające relację *k. 2 s. 1-2*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 11*

VI. Fotografie *dwa i ikonografii*

I/1/ R E L A C J A

- życiorys , relacja Henryka Hirsza o jego ojcu
Józefie Hirszu, *manuskopis*
str.....1-5..... k.5

1

Z Y C I O R Y S M E G O O J C A

Ojciec mój, Józef Hirszurodził się 12 marca 1904 r. w Szarłatach-Brzeziny pow. Kartuzy. Jego rodzice to August Hirsz, robotnik, urodzony 14.11.1870 r. w Brzezinach. I Helena Hirsz, również nazwiska rodowego Hirsz urodzona 22.5.1874 r. w Brzezinach. Rodzeństwo ojca to Marta, ur. 1893 r. w Brzezinach, Jan, ur. 1898 r. w Brzezinach i Agnieszka, ur. 1910 r. w Prokowie.

August Hirsz pracuje jako robotnik rolny w miejscowych majątkach. Od 1922 r. pracuje w Gdyni, a następnie przy budowie portu gdyńskiego jako mechanik-elektryk.

Szkołę powszechną kończy mój ojciec w Prokowie, pow. Kartuzy, a następnie wstępuje do zakładu masarskiego celem zdobycia zawodu masarza. Po okresie odbycia dwuletniej praktyki w jednym z zakładów masarskich przenosi się ojciec do majątku Warzenko, gdzie podejmuje prace gospodarskie. Od 1923 r. pracuje w Gdańsku jako ekspedytor w rozlewni win i wódek. W 1924 r. zostaje ze wsi Osowa gm. Chwaszczyno powołany do odbycia służby wojskowej-zasadniczej do 64 pp Piłsudskiego-pułku zwanego "Dziećmi Grudziądza". W tym roku żeni się z Martą z domu Motulewską. Z tego małżeństwa rodzi się czworo dzieci: Urszula, Henryk, Stanisława/umiera w dzieciństwie i Mirosława.

Zasadniczą służbę wojskową kończy Józef Hirsz w 1926 roku. i z propozycji przełożonych zostaje w tym pułku w zawodowej służbie wojskowej. Zostaje pomocnikiem szefa kompanii. Jest bardzo lubiany wśród żołnierzy i szanowany przez przełożonych z racji oddania się z zamiłowaniem służbie wojskowej. W 1926 r. awansuje do stopnia kpr. Zostaje skierowany na przeszkolenie do Podoficerskiej Szkoły Piechoty przy 16 Dywizji Piechoty.

W stopniu kaprała zawodowego pozostaje nadal na poprzednim stanowisku ~~z~~ 1934 pp. W 1933 r. awansuje do stopnia plutonowego. W 1936 r. zostaje instruktorem wyszkolenia piechoty w Podoficerskiej Szkole Piechoty. W 1937 r. zostaje Szefem Kompanii. Szczególną jego pasją jest szkolenie i renowe podległych mu żołnierzy. Cały swój wolny czas poświęca żołnierzom. A większość tego czasu spędza na terenie koszar. W 1939 r. awansuje do

stopnia sierżanta.

2

1924
W ~~tych~~ roku żeni się z Martą z domu Motulewska, z małżeństwa tego
rodzi się czworo dzieci z czego jedno umiera; córka Urszula, syn
Henryk 1931r., siostra ^{Marta w dzieciństwie} Stanisława i Mirosława 1934r.
Zasalniczą służbę wojskową kończy w 1926r. i z propozycji przełożonych
zostaje w tym pułku w zawodowej służbie wojskowej i zostaje naznaczony
na pomocnika szefa kompanii. Jest bardzo lubiany wśród żołnierzy
i szanowany z racji oddania ^{mu} służbie wojskowej przez przełożonych.
W 1929r. awansuje do stopnia kpr. - zostaje skierowany na przeszkolenie
do Podoficerskiej Szkoły Piechoty przy 16 Dywizji Piechoty.
W stopniu kpr. zawodowego pozostaje nadal na poprzednim stanowisku
w 64 pp. W 1933r. awansuje do stopnia plutonowego. W 1936r. zostaje
instruktorem wyszkolenia piechoty w Podoficerskiej Szkole Piechoty
16 DP. W 1937r. zostaje szefem kompanii. Szczególną jego pasją jest
szkolenie terenowe podległych mu żołnierzy. Cały swój wolny czas
poświęca żołnierzom, a większość przebywa na terenie koszar.
W 1939r. awansuje do stopnia sierżanta. W obliczu wojny polsko-
niemieckiej na wezwanie przełożonych wśród innych żołnierzy zawodowych
ofiarowuje ^{określenie} kosztowności rodzinne - złoto i srebro, na rzecz funduszu
wojennego. ^{konu sierpniu} ~~zobowiązaniu~~ Poraz z pułkiem zajmuje pozycje obronne
nad rzeką Osą k/Grupy. Pułk przez 3 dni broni się nad Osą
i nie przepuszcza natarcia czołgów Guderiana. W czwartym dniu pułk
wycofuje się w walce przez Mełno k/Grudziądzka w kierunku południowym
nad Bzurą. Po lokalnych sukcesach nad Bzurą pułk zostaje rozbity.
Żołnierze, oficerowie i podoficerowie zawodowi 16DP w obliczu klęski
chcą w zorganizowanym szyku przebijać się do oblezionej Warszawy
i twierdzy Modlina. W dniu 18 września odmawiają propozycji niemieckiej
poddania się, a niemieckich parlamentarzysty wyprosilili z polskiego
terenu. Reno w dniu 19 września w miejscowości Witkowiec nad Bzurą
żołnierze zawodowi 64 i 65 pp oraz inni tworzą samodzielny oddział
szturmowy, przyjmując dla niego nazwę "Orzeł Biały".
Po złożonej przysiędze, że walczyć będą aż do zwycięstwa, postanawiają
przebić się do Warszawy. Usiłowanie ~~przebić~~ się nie udaje.
Grupa bojowa "Orzeł Biały" w sumie ok.100 żołnierzy dostaje się
w ręce wroga. Rozbrojeni wchodzi do pochodu jeńców, którzy prowadzeni
są do punktu zbornego do fabryki w Ożarowie k/Warszawy. Sierż. Józef
Hirsz wraz z kpr. zaw. 64pp Stefanem Fereńcem postanawiają uciec
z pochodu. Udaje im się to. Po drodze organizują broń, ubranie cywilne
i fałszywe papiery. Udają się w kierunku wsi Kukowo pow. Lipno
k/Skąpego, dom rodzinny Stefana Fereńca.

w Kukowie są ok. 27. września 1939r. w kukowskim lesie zakopują broń i amunicję. Józef Hirsch do domu rodzinnego wraca ok. 20 października. Prawdopodobnie w Grudziądzu był ok. 15 października 1939r. Po powrocie szuka kontaktów ze starymi przyjaciółmi w celu powołania do życia komórek Tajnej Organizacji Wojskowej.

Od listopada 1939r. wchodzi do organizacji, która przyjęła ^{nazwę} "Orzeł Biały" a od czerwca 1940r., gdy dowództwo obejmuje por. Zygmunt Kozlikowski i tworzy Tajną Organizację Wojskową "Orzeł Biały" z "OB" powstaje TOA.-"OB". Przyjmuje pseudonim "Czarny", "Lala". Dowodzi trójką konspiracyjną, w skład której wchodzi sierż. 64 pp Leon Chrzanowski ps. "Czarny" i plut. 64 pp Jan Piekarski ps. "Złoty".

Zostaje wyznaczony na dowódcę rejonu Obrony Poczty Polskiej i łączności. Siedzibą dowództwa rejonu był Gmach Poczty Polskiej. Leon Chrzanowski był dowódcą obrony elektrowni, a plut. Jan Chrzanowski dowódcą obrony ^{zakładu} elektrowni. Oprócz zadań obronnych wyznaczono im zadania wywiadowczo-dywersyjne.

W domu Józefa Hirsza odbywają się średnio 1 raz na 2-3 tygodnie zebrania konspiracyjne trójki z udziałem innych konspiratorów. Wśród nich byli chor. rez. Władysław Megger ps. "Zuch", st. sierż. Jan Pawłowicz ps. "Zając" i st. sierż. rez. Teofil Polifski.

Józef Hirsch po powrocie z kampanii wrześniowej melduje się dopiero w lutym 1940r. 7 lutego 1940r. postanawia zameldować się w urzędzie pracy /Arbeitsamt/ otrzymuje kartę meldunkową 3 324/23 A 16 R. Obowiązek meldowania był tygodniowy, a każdy pobyt był potwierdzany pieczęcią i podpisem urzędnika. Ostatni meldunek 20.4.1940r.

Koniec obowiązku meldowania 25.4.1940r. Otrzymuje pracę w firmie "Klostermann Neumann Tiefbauunternehmung, Marienwerder Wpr. Bauabteilung Graudenz Unter - Thorenstr 6 tel. 1294. Była to firma budowlana. Józef Hirsch pracował w tej firmie do 1.03.41r. na niemieckim lotnisku wojskowym w Grudziądzu.

Od 4.3.1941r. pracuje w firmie Kuntz Pfeifer Tief-Beton uH. Eisenbetonband Zweig, stelle Graudenz. Była to firma budowlana o spec. żelbetonowej. Cjciec zatrudniony był do dnia 4.4.1941r na kolei /obecnie miejsce Parowozownia Graudenz Nr 1/ przy budowie wieży ciśnienia. W obu wypadkach na lotnisku i kolei prowadził pracę wywiadowczo - rozpoznawczą. Podobno na lotnisku organizował broń, którą kolejarze przewozili gdzieś w okolice Borów Tucholskich.

Jest prawdopodobnie pewne, że Józef Hirsch był między innymi jednym z wojskowych członków założycieli Tajnej Organizacji "Orzeł Biały", która ukonstytuowała się ok. 20 listopada 1940r, w mieszkaniu chor. Władysława Meggera ul. Rapackiego 52 /wówczas Tuschlaust 52/

W książce pracy pisze, że pracował do dnia 30.05.1941r., a więc do dnia przywiezienia do KL Stutthof. Czas pobytu w Gestapo (od 4.4.41r. do 30.05.41r.) był zaliczony do okresu pracy. Karta zaopatrzenia indywidualnego została unieważniona 4.5.1941r. gdyż do tego okresu zaopatrzenie w żywność było aktualne. Aresztowany zostaje przez Gestapo z Grudziądza 4.4.41r. ok. godz. 8⁰⁰ na kolei przy budowie wieży ciśnienia. Gestapo z Grudziądza w mieszkaniu zjawilo się 4.4.41. ok. godz. 5¹⁵. Zajechali na lotnisko, gdzie nie zastali jego, udali się więc na kolej. Osadzony w areszcie śledczym w Gestapo przy ul. Młyńskiej 19. Po śledztwie w dniu 29.V.1941r. w grupie 24^{osobny} ok. godz. 4¹⁵ wywieziony do KL Stutthof. Więzień polityczny Nr 10912. W KL pracował przy budowie nowego obozu, gdzie dopuścił się 2 sabotaży.

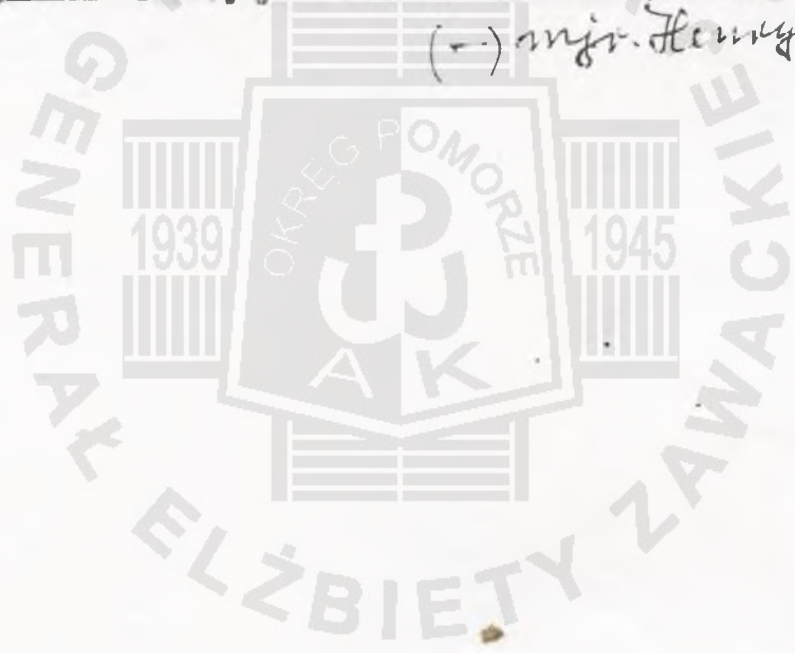
W obozie przebywał w szpitalu. W Stutthofie zmarł 25.08.1942r. o godz. 1⁰⁰. Oficjalny dokument stwierdza, że zmarł na zator płuc i plegmonę prawego przedramienia. W rzeczywistości, Maks Musolf w czasie budowy baraku zrzucił go z pierwszego piętra i zutratował go łamiąc mu ~~wszystkie~~ ^{po nogę} żebra, miednicę i poważnie czaszkę. Żona Józefa Hirsza weszła (w kontakt z okupacyjnym zarządcą cmentarza, który znał więźnia i kilka dni przed ^{jego} śmiercią rozmawiał z nim, gdyż kopał dla swych poprzedników groby. Po ekshumacji okazało się, że to szkielet jej męża. Żona wzięła do ręki czaszkę i wyliczyła dokładnie ilość brakujących i plombowanych zębów. Złote zęby zostały usunięte - poprostu było ich brak i wówczas nikt nie zastanawiał się, dlaczego ich nie ma. Trumna mierzyła 1,5 metra, nogi przełamane, położono obok. Żebra w większości były połamane co zgadzało się z wersją śmierci, którą przedstawili po wojnie świadkowie katowania i znęcania się nad ojcem przez kapo Maksymiliana Musolfa.

Część kości uda i pośladka prawego były szczerkate i to również by się zgadzało z oświadczeniami świadków. Żona patrzyła na "zwioki", trzymając w ręku walizkę, w którą planowała zabrać ze sobą szkielety dawno przebrzmiałej historii rucnu oporu. Pragnęła, aby dawny żołnierz leżał na cmentarzu garnizonowym miasta Grudziądza, miasta w którym służył, mieszkał, był zaprzysiężony do konspiracji i "wreszcie" za tę działalność w mieście tym został przez Gestapo aresztowany i osadzony. Jeden z lekarzy przekonał żonę, aby szkielety leżały tam, gdzie został pierwotnie pogrzebany, a leżeć tam powinien i tak wypada, gdyż oddzielenie go od towarzyszy walki byłoby raczej nie wskazane.

Żona została przekonana i zaniechała zabrania walizki szkieletów.
 tym bardziej, że należało je przewieźć w odpowiedniej trumnie
 i odpowiednim transportem, a pieniędzy wówczas zbyt dużo nie było.
 Do USG Stutthof zgon zgłosił Walter Ruppel. To nazwisko jest wymienio-
 ne w "Zeszytach Muzeum Stutthof nr 1", Zakład Narodowy im. Ossolińskich,
 wyd. Wrocław 1970r., Oddział w Gdańsku, strona 34. "Ruppel Walter -
 Oberscharführer, ur. 17.01.1904r. w Gdańsku, nr 41554 w NSDAP
 nr. 1.382.326, jako ~~„Wohlfahrtshilfsmitarbeiter“~~ od 21.04.1944r.
 Od 1.05.1944r. w podległości w Bydgoszczy, poprzednio w Stutthofie
 od 1939r. do 25.03.1944r. z zawodu pielęgniarz". -

~~W jako źródło na stronie 42: - "Karta personalna AMS, mikrofilm 72;
 rozkaz komendanta ZL Stutthof za rok 1944, AMS I - 1-1, s. 145" -
 A więc ten morderca wstąpił do SS jeszcze przed 1933 rokiem/sądząc
 po numeracji/ i brał pewnie udział w rozstrzelaniu Polaków na
 miejscu 11 lipca, jako celownik facasur, na Tarnobrzegu -~~

(-) mjr. Henryk Hirsz

II. Materiały uzupełniające relacje
- Hirsza Józef

1. art. Aleksandrowicz W., 2 dziejów ruchu oporu,
ISK P, 7.09.1966, kserokop. oryg. k. 1 s. 1
2. Biogram „Hirsza Józef” autorstwa Jaszowskiego
D., [w:] Stow. biograficzny konspiracji pomorskiej
1939-1945, Toruń 1994, z. 1, s. 30, kserokop. k. 1 s. 2

W związku z 37 rocznicą najazdu hitlerowskiego na Pomorze przesyłamy w poniższej relacji przedstawienie w sprawie dostępnych nam materiałów archiwalnych dotyczących szczególnie działalności ruchu oporu w Grudziądzu.

Jeszcze jesienią 1939 r. gdy przez ulice miast i miasteczek Pomorza ciągnęły wojska hitlerowskie zrodziła się myśl przystąpienia do walki z okupantem. Rozpoczęła się zorganizowana akcja antyhitlerowska na przełomie 1939 i 1940 r. w pow. grudziądzkim zmusiło gestapo do uruchomienia w Grudziądzu sił policyjnych do likwidowania tzw. „niebezpieczeństwa polskiego”. Dowodem tego jest m. in. fakt wysylenia licznych listów gończych do Olsztyna, Pomania i Gdańska, w których donoszono o działalności

podziemnej. Istotnym w Grudziądzu było zorganizowanie walki przystąpił już w grudniu 1939 r. żołnierze grudziądzkich pułków oraz młodzież. Do nich to można zaliczyć nazywanego w Sztutowie bohaterem Grudziądza — podoficera J. Hirza rodem z Kaszub. On i wielu jego przyjaciół byli wzorem żołnierza i Polaka dla więźniów tego obozu. Długoletni więzień obozu koncentracyjnego dr Węgrzynowicz, komendant szpitala polowego z rejonu Grudziądza w 1939 r. pamięta ich. Pamięta i tych grudziądzian, którzy oddali życie w 1941 r., w przededniu wyzwolenia.

Józef Hirsz bezpośrednio powrócił do Grudziądza kampanii wrześniowej nawiązał kontakt z wieloma

zamiarom powołania do tego celu organizacja podziemna, podobnie organizacja podziemna, której siedzibą było zdobywanie niemieckich dowodów osobistych w Gdańsku. W pow. wejherowskim, gdzie przedkładał Józef Hirsz, organizacja podziemna służyła nawiązaniu kontaktów z Brodnicy — Alfonsa Pierwszą formą walki w 1939 r. było masowe ukrywanie osób poszukiwanych przez Niemców. Inną była organizacja wydajności pracy, ukrywanie zdrajców itp. Donosi o nich korespondencja policyjną kierowana do policji zwierzchnich. Rok 1940 przyniósł wiadomość o powstaniu podziemnej organizacji w

W 1940 r. zaczęły formować się sily, na których opierał podziemny opór swoją działalność. Wiomą 1940 roku w Grudziądzu została powiadomiona o wypadku, który stał się ostrzeżeniem dla okupantów Pomorza. Chodziło o aresztowanie w maju tego roku Jasia Turowskiego, któ-

waczy grasujących na Pomorzu, nie mającą nic wspólnego z polskim ruchem podziemnym. Jan Turowski i czarne śledztwa ujawnili im, które szczegóły potwierdzały napady na polskie, podpalenie magazynów i urzędów niemieckich, niszczenie akt w pow. atach przyległych do Prus Wschodnich oraz wykradanie broni, dowodów osobistych i pieczęci w Grudziądzu, Chełmnie, Wąbrzeźnie i Rypinie. Na wieść o aresztowaniu Turowskiego podziemie postanowiło umożliwić mu ucieczkę z gmachu gestapo w Grudziądzu. Po śmudnych przygotowaniach dostarczone Turowskiemu odpowiednio środki (mundur i fałszywy dowód osobisty), które w dniu 30 czerwca 1940 r. wykorzystał i uciekł. Po opuszczeniu przez Turowskiego gmachu gestapo w Grudziądzu, władza niemiecka wszczęła podścig. Turowski bronił się, oddając kilka strzałów w kierunku schodzących go SS-manów. Po ranieniu jednego z dowódców SS oraz przy dobrej osłonie kolegów, którzy ułatwili dalszą ucieczkę poprzez ogródki działkowe, partyzanci udali się w kierunku Tarnobrzegu. Po goń za Turowskim, okazała się bezskuteczna, a zorganizowane oddziały policji, żandarmerii i wojska niepotrzebnie patrolowały dworzec, miasto i pobliskie lasy.

Mgr W. ALEXANDROWICZ

Z dziejów ruchu oporu w Grudziądzu (I)

7.9.66 J. K. P.

Ilustracja Kurier Polski
(JKP) z dnia 7.9.66.
(-) mjr J. Florja

Hirsz Józef ps. "Czerwony" (1904-1942), członek "Orla Białego", żołnierz Garn. ZWZ Grudziądz.

Ur. 12 III 1904 r. w m. Szkarłaty, pow. Kartuzy; syn Augusta. Po ukończeniu szkoły powszechnej i okresie dorywczych zatrudnień podjął od 1925 r. służbę wojskową. W 1939 r. pełnił w stopniu st. sierż. zaw. funkcję szefa kompanii w 64 pp w Grudziądzu. Kampanię wrześniową odbył w swojej jednostce i po ucieczce z niewoli powrócił do Grudziądza, gdzie mieszkał przy ul. Groblowej 42.

Łącznie z innymi podoficerami grudziądzkich pułków Hirsz uczestniczył w samorzutnym tworzeniu jesienią 1939 r. organizacji konspiracyjnej, którą nazwali "Orzeł Biały". Miała ona za zadanie ochronę mienia państwowego w okresie wycofywania się okupanta. Za swego przywódcę podoficerowie uznawali najstarszego stopniem chor. →Władysława Meggera, sekretarza sądu wojskowego w Grudziądzu. Łączyli się w "trójki" konspiracyjne, którym przydzielano zadanie opieki nad poszczególnymi instytucjami i obiektami. Hirsz należał do trójki z plut. →Janem Piekarskim i sierż Leonem Piotrowskim; trójka miała chronić pocztę i elektrownię. W marcu 1940 r. Zygmunt Koźlikowski ps. "Ogrodnik", organizator Inspektoratu ZWZ Grudziądz, podporządkował ZWZ organizację "Orla Białego". Jego komórki sztabowe zaczynały działać w mieszkaniach →Kingi Zalewskiej i →Stanisławy Krasowskiej, zlecono im prowadzenie aktualnie ważnych zadań konspiracyjnych - wywiadu i sabotażu.

Koźlikowski został aresztowany w Toruniu 5 II 1941 r. Wraz z nim wpadły dokumenty konspiracyjne, co spowodowało aresztowania licznych członków ZWZ w Grudziądzu. [uw. Red.: K. Ciechanowski podważa uznanie za pewnik, oparty na materiałach rodziny Hirszów, że por. Koźlikowski został aresztowany wraz z całą dokumentacją organizacji.] Hirsz został aresztowany wraz z →Chrzanowskim i Piekarskim w dniu 4 IV 1941 r., a w dniu 29 maja osadzony w Stutthofie. Zmarł tamże 25 VIII 1942 r. Według ustaleń jego syna, Henryka Hirsza, który zebrał pokaźną dokumentację dotyczącą dziejów "Orla Białego", zamordowany został przez blokowego Maxa Musolfa.

AP AK, T.: Rodziny Hirszów; AMSt. sygn. 2307/KW/78.
AK na Pomorzu...

Tadeusz Jaszowski

"Słow. biograficzny konspiracji
pomorskiej 1939-1945,
Wyd. FAPAK, Toruń 1994, s. 1

T: M: 974/1690 Pom. Grudziądz.

Hirsz Józef

✓ Marty informacyjne

k. 11

+ HIRSZ Józef, nrz WP zw. 64 pp. Górnoligol
"Drużyna", PK
pr. "Czerwony", "Lala" 1

Komis 1939, d-cz wyom. ^{Pracze elektrowni i gazownia w Górnoligolu}
^{niepisanie Piekarski} wraz z "Czerwony" i "Czerwony" atamowiczymi "trójki"
suzi Leon Chruszczak

syn Leona i Heleny (z domu odwiniłki), ur. 1904 r.
Kampania 1939 r. — boje nad rzeką Odra, bitwa nad
Bórnem; mianował z kolonij pamioty
powrót do Górnoligolu 15.3.39 (po krótkim pobyciu
w Malcu z wyjątkiem kpr. zw. Stefana Fawusa z Karkowa
K. dipnie, gdzie zakopano broni)
od kwietnia 1940 — robotnik przy odbudowie lotniska
potem na Kales

- wyjazd lokalny, organizowanie broni
- awersacja 4.04.1941 r. na Kales
zamieszkanie w Górnoligolu 25.08.42 nr ob. 10912

Hirsz Józef Gmudziq ds. 4

zob. J: K: 382/382 Pom. } Imp.
Marta Hirsz } Gmudziq ds.
J: W: 18/627 Pom. }
Henryk Hirsz }

Wg. XI 104

2,

GRUNDRIAR
"ORZEB
BIANY" 3

HIRSZ JOZEF

Sierz.
czlonek z srodowka wojskowej organizacji
"Orzeb Biały" w Grudziądzu.

W x/194 Janowski, Gostapo, s. 55

+

Guedingoch
Orzei Światy⁴

Miroso Józef

ur. 12. III. 1904 r. do Stutthofu 29. V. 1941 r.
przez Stapo Guedingoch, to obozie ożnaczeni
? jako więźniem politycznym. 4. VIII. 1942 r. figu-
ruje na liście wypisywanych ze szpitala
Smari w obozie 25. VIII. 1942 r.

Orzei Światy. Teżba prob.
F. ~~Wawrzyniak~~ E. Rafiński, Sek. 1504/93

OR/93

FUNDACJA
GENERACJA
ELŻBIETY
1939
1945
AK

Grudzień 1942
2 WZ - AK 5

Hirsz Józef ps. "Czerwony", "Lala"
obrona partyi w Grudziądzu
2 WZ - AK

Debrowska Hanna, Pamiątki Grudziądzkiej
Tom XII
str. 245

OM-97

* Hirszt Józef

grudzień
1945

pseud. Czarna Soba, Materiał do najaktywniejszej
księżki "Wzrost Biadego", razem z Chwałowskim
i J. Pienkowskim, Arsen, logotypem szkieletu
w gucie, skary na rękach, śmierć razem
z Kozłikowskim, Chwałowskim, Pienkowskim

Tygodnik Obywatelski, Bydgoszcz, 26 x 1988, str. 11
Prasa o Państwie, teoretycznie, nr. 48 zero

H
Hirschfeld
64 pp

est. 1944, D.B.
auf H. Hirschfeld

am 11/10/41

Zamordowany w

Stutthof

Grundzüge 7

FUNDACJA
GENERALNA
ELŻBIETY ZAWACKIEJ

1939 1945

OKRĘG MORZE

AK

2/

Grodziński
Oni Bratki 8

Hiersz

Józef Hiersz, b. siozient porodowy 64 pp, zam.
w Grodzisku. przy rd. Groblowej,

był ostentacyjnym organizacją konspiracyjną p.n. Oni
Bratki, na czele której stał por. Zygm. Łodkowski ps.
"Zygmunt", "Ogrodnik".

Arestowany w IV. 1941., zginął w VIII. 1942 r. w Stutthofie.

T. Jasiński, Ojcomi i dziećmi. PKP z 6. 4. 1948 r.

1882/94

A

GRUDZIA
21 9

HIRSZ JOZEF
ps. "CZERWONY"

Urodz. 11 marca 1904 r. w Szottatach.
Sierżant zawodowy nr 654 pp., zam. w Grudziądzu
ul. Grobowa 42.

Wzrost 2 d. Chrzestowski i M. Piekarskiemu
wznowiła, brojka 'konspiracyjna'. Arestowany
4 kwietnia 1944 r. 29 maja skierowany
do Stutthof, gdzie 25 września 1942 r. zginął.

Wzrost AK na Pomorzu, s. 138

a

LWZ
Smędkie
10

HIRSZ Józef

ps. "Czerwony"

Urodz. 12 III. 1904 r. w m. Scharlaty
pow. Kantury, należał do organizacji
"Oset Białej".

Zob. Słownik Biogr. Towsp. Sou. Cz. 1, str. 90
Fundacja Archiwum Soudskie FK
Joni, 1994 r.

Uleu/2001

Hirsz Józef
ps. "Czerwona Lala")

Grudziędz
"Opel"¹¹
Biały

Aktywny działacz "Opła Białego"
- tworzył trojkę z Leonem Chwałow-
skim i Janem Piękarским.

zob. Piękarский Jan J:U: 1404/2287 Pom.
s. 11, s. 2 - Grudz.

Wz. VIII 12

Hirsch Henryk
Wolfszawa

M-974/1690

Grudziądz
zwz „Orzeł Biały”

+

Hirsch Józef

„Czerwony” „dala”

Hirsch József

ZESKANOWANE

